

Steeds meer kerken verliezen hun religieuze functie. Ze komen leeg te staan of worden nog maar sporadisch gebruikt. Dat biedt kansen om de **kerkgebouwen** opnieuw een **volwaardige plek** te geven in het dorp, de buurt of de wijk. Wil je ze weer een centrale, verbindende plek geven in onze samenleving, dan is dialoog met de inwoners en alle betrokkenen cruciaal. Kerk in het midden ondersteunt lokale gemeenschappen om die dialoog aan te gaan. De bewoners staan aan het roer.

Blikvanger

In de meeste dorpen en buurten heeft de kerk een centrale plaats. Hoewel er minder erediensten plaatsvinden en de bewoners zich steeds vaker niet meer herkennen in het geloofselement, blijft het kerkgebouw een **blikvanger in de publieke ruimte en het landschap**.

De kerk heeft een **sociale en historische betekenis** en blijft verbonden met herinneringen en emoties van mensen – zeker als er een begraafplaats rond de kerk ligt. Bij het zoeken naar een nieuwe bestemming voor de kerk leeft bij de inwoners daarom vaak een wens tot behoud.

Ruimte voor verandering

Door de bewoners op een **open** manier uit te nodigen om mee na te denken over een nieuwe toekomst van het kerkgebouw, ontstaat er in de hoofden **ruimte voor verandering**. Het geeft kansen om inzicht te krijgen in de ideeën die bij de inwoners in goede aarde vallen. Ongetwijfeld ontspringen gedachten en dromen voor **nieuwe projecten**.

De nieuwe functies of bouwkundige ingrepen leunen daardoor dichterbij lokale wensen. Maakt dat een supermarkt of een kantoorgebouw onmogelijk? Niet noodzakelijk. De functies van herbestemde kerken zijn uiterst divers en soms zijn de architecturale ingrepen even gedurfd als mooi. Heb je al gedacht aan de kerk als bibliotheek, toeristisch infopunt, lokale markt, eetgelegenheid, basketzaal, woning, klaslokaal, multifunctionele openbare ruimte of pianowinkel? Of een mix van enkele functies?

Praktische leidraad

Met de toolbox van het project 'Kerk in het midden' bieden wij een praktische leidraad om een brede dialoog aan te gaan over de toekomst van het kerkgebouw. We proberen **zo veel mogelijk mensen te betrekken** in een open verhaal waarbij mensen naar elkaar luisteren en van gedachten wisselen over de verschillende opvattingen die leven. Je bouwt samen verder op de ingebrachte ideeën en je ontwerpt ten slotte een concept – een gedeeld en gedragen beeld voor de toekomst.

Stap voor stap

Je werkt samen stap voor stap aan een **positieve visie voor de toekomst**. Informatie en ideeën worden gedeeld en soepel bijgestuurd. Je staat steeds open voor nieuwe mensen en frisse inzichten. Ideaal gezien ligt de uitkomst van dit gesprek nog helemaal open, maar dat hoeft niet steeds het geval te zijn om de bewoners nog op een zinvolle manier te betrekken. Je bekijkt het totaalplaatje: het gaat niet alleen om het kerkgebouw maar ook over de onmiddellijke omgeving, de sociale betekenis en de mensen die betrokken zijn.

Van belang hierbij is om in volledige **transparantie** de **dialoog** aan te gaan met (mede-)burgers, gemeentebestuur, kerkbestuur, plaatselijke verenigingen, organisaties en ondernemers. Trek de beslissers van meet af aan mee in het bad. Maar laat niet enkel de *usual suspects* aan het woord. Leg je oor te luisteren bij minder bereikbare doelgroepen. En laat jonge mensen aan het woord komen, want zij moeten met het kerkgebouw nog vele jaren verder.

Proces van het hart

Een participatieproject is een **proces van het hart**. We hebben gemerkt dat geïnteresseerde inwoners evolueren naar echte ambassadeurs. Ze identificeren zich met de dynamiek en de ideeën die ontstaan, ze vertellen anderen erover en maken hen warm om zich ook te engageren. Door deel te nemen **leren** de burgers **participeren**. Dankzij de ervaring groeien ze. En in de toekomst zullen ze hun stem constructief laten horen in zaken van gemeenschapsbelang.

Door te participeren leren mensen elkaar beter kennen. Door samen ideeën te ontwikkelen vormt er zich een nieuwe sociale kring en een duurzaam lokaal netwerk van mensen. Soms ontstaat zo een **kiem voor toekomstig beheer**.

Het is daarom nodig dat mensen **goed geïnformeerd** worden over de kerk zelf en de procedures die gangbaar zijn bij de herbestemming van de kerk. Tot op welke hoogte kunnen zij invloed uitoefenen? Op die manier groeit er bewustzijn over het

omvattend karakter van een herbestemming. De bevolking een stem geven is het begin van een langer proces naar realisatie.

Concept

Het **concept** dat je uiteindelijk samen ontwikkelt, reikt oplossingen aan voor het toekomstige gebruik van het kerkgebouw. Het is als een paraplu die meerdere ideeën overkoepelt. Het biedt een samenhangend en houdbaar perspectief voor de toekomst. Je voelt dat het nieuwe project ten goede zal komen aan de inwoners van de gemeente, het dorp en de buurt.

Prioriteiten

De toolbox helpt je om **prioriteiten te stellen** en te bepalen welke ingrepen de voorkeur genieten. Daarvoor luister je tijdens de participatiebijeenkomsten of bij de ontmoetingen niet alleen naar de ideeën die mensen aanbrengen maar ook naar de argumenten en standpunten die zij verwoorden. Die informatie helpt om keuzes te maken en **een gedragen visie** te ontwikkelen.

In beeld

Onmisbaar op de weg naar neven- of herbestemming zijn stappen waarbij de mensen kunnen **'zien'** wat het kan worden. Zowel bij de start, tijdens als op het einde van de bewonersinspraak kun je **een beeld geven van de mogelijkheden**. Door foto's te tonen van andere herbestemde kerken, door ze te bezoeken en door in de kerk andere activiteiten dan de eredienst te organiseren. Probeer ook te werken aan een visualisering van het concept, van de visie die je samen ontwikkelde. Laat architecturale plannen en schetstekeningen zien. Bouw een prototype of een model. En laat mensen reageren.

Een goed concept is duidelijk en eenvoudig te snappen, het is haalbaar op korte of lange termijn en het vormt een goede basis om te gaan praten met het bisdom, het gemeentebestuur, een architectenbureau of projectontwikkelaars. Je kunt dan de eerste stap zetten om de droom ook effectief te realiseren.